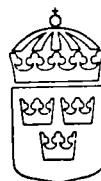

Regeringens proposition

1986/87:154

om ändring i vapenlagen (1973:1176)

Prop.
1986/87:154

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 23 april 1987.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Sten Wickbom

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i vapenlagen (1973:1176) vilka syftar till att öka möjligheterna att få kontroll över vapenliknande föremål som kan komma till användning som t.ex. skjutvapen i samband med brott.

Enligt förslaget skall startvapen och signalvapen med undantag för s. k. salutkanoner omfattas av regelsystemet i vapenlagen. Det innebär att tillstånd från polisen kommer att krävas för den som vill inneha, införa eller handla med sådana anordningar. Tillstånd till innehav skall dock tills vidare inte krävas för den som redan innehar ett sådant föremål när de nya reglerna träder i kraft. Undantag från tillståndskravet avses gälla även för förbund som är anslutna till Sveriges Riksidrottsförbund och för idrottsföreningar anslutna till sådana förbund. Med hänsyn till de företag som vid ikraftträdandet handlar med start- eller signalvapen föreslås vissa övergångsregler.

Vidare föreslås att regeringen får bemyndigande att föreskriva att regleringen i vapenlagen skall tillämpas beträffande föremål som är särskilt ägnade att användas vid brott mot liv, hälsa eller personlig säkerhet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1988.

Lagförslaget i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 7), lagrådets yttrande (s. 23) och regeringens beslut om proposition (s. 26).

Lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 4, 5, 9, 22 och 26 §§ vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §²

Med skjutvapen förstås i denna lag

1. vapen med vilket kula, hagel, harpun eller annan projektil kan skjutas ut med hjälp av krutladdning, kolsyreladdning, komprimerad luft eller annat liknande utskjutningsmedel,

2. apparat eller anordning som beträffande verkan och ändamål är jämförlig med vapen som avses under 1.

Vad som sägs om skjutvapen gäller även

a. obrukbart vapen, som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen,

b. löst slutstycke, ljuddämpare, eldrör, pipa till skjutvapen eller trumma till revolver *och*

c. annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen användes annan ammunition än vapnet är avsett för.

Bestämmelserna om skjutvapen tillämpas också på apparater eller anordningar som är konstruerade för att med elektrisk ström bedöva en person eller tillfoga honom smärta och som är avsedda att bäras i handen.

b. löst slutstycke, ljuddämpare, eldrör, pipa till skjutvapen eller trumma till revolver,

c. annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen användes annan ammunition än vapnet är avsett för *och*

d. sådana start- eller skrämskottsvapen (startvapen) och signalvapen som är avsedda för patroner.

Bestämmelserna om skjutvapen tillämpas också på apparater eller anordningar som är konstruerade för att med elektrisk ström bedöva en person eller tillfoga honom smärta och som är avsedda att bäras i handen. *Regeringen får föreskriva att dessa bestämmelser eller vissa av dem skall tillämpas även i fråga om andra föremål som är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet.*

2 §³

Lagen gäller ej

1. skjutvapen som har tillverkats före år 1890, om inte vapnet är avsett för gastäta enhetspatroner,

2. bultpistol, som är avsedd för byggnadsarbete, eller annat arbetsverktyg, som är avsett för industri-

2. bultpistol, som är avsedd för byggnadsarbete, eller annat arbetsverktyg, som är avsett för industri-

¹ Lagen omtryckt 1981:1360.

² Senaste lydelse 1986:909.

³ Senaste lydelse 1981:1360.

ellt eller därmed jämförligt bruk,

ellt eller därmed jämförligt bruk,
och

3. skjutapparat för slakt, *signalgivning*, livräddning eller annat därmed jämförligt ändamål och

3. skjutapparat för slakt, livräddning eller annat därmed jämförligt ändamål och *salutkanon*.

4. *startvapen*, om inte vapnet har ändrats i syfte att en projektil skall kunna skjutas ut ur vapnet på ett sådant sätt som anges i 1 § första stycket 1.

4 §⁴

Med undantag för bestämmelserna i 26, 32, 33 och 40 §§ gäller lagen ej

1. hagel eller annan massiv kula,

2. projektil, avsedd för luft-, fjäder- eller harpunvapen,

3. hagelpatron eller tändhatt därtill,

4. kolsyrepatron,

5. patronhylsa utan tändhatt, avsedd för handvapen på vilket lagen är tillämplig och

5. patronhylsa utan tändhatt, avsedd för handvapen på vilket lagen är tillämplig,

6. kulpatroner och tändhattar som är avsedda för gevär, i den mån inte regeringen för viss typ av ammunition har föreskrivit annorlunda.

6. kulpatroner och tändhattar som är avsedda för gevär, i den mån inte regeringen för viss typ av ammunition har föreskrivit annorlunda, *samt*

7. *ammunition avsedd för start- eller signalvapen*.

5 §⁵

Utan tillstånd enligt denna lag får ej någon

1. inneha skjutvapen,

2. förvärva ammunition,

3. införa skjutvapen eller ammunition till riket eller

4. driva handel med skjutvapen.

Om luft- eller fjädervapen, som är avsett för målskjutning, eller harpunvapen har en i förhållande till andra jämförliga skjutvapen begränsad effekt skall första stycket ej tillämpas på vapnet. Enskild person får dock icke utan tillstånd inneha, införa till riket eller driva handel med sådana vapen, om han inte har fyllt aderton år.

Första stycket 1 gäller inte i fråga om verksamhet som omfattas av tillstånd enligt lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m. m. Första stycket 4 gäller inte i fråga om verksamhet som avses i 3 § samma lag.

Regeringen kan föreskriva undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen.

Om undantag i vissa fall från skyldigheten att inhämta tillstånd finns bestämmelser i 13, 16, 21, 22, 25, 25 a, 26 och 45 §§.

Om ytterligare undantag i vissa fall från skyldigheten att inhämta tillstånd finns bestämmelser i 13, 16, 21, 22, 25, 25 a, 26 och 45 §§.

⁴ Senaste lydelse 1981:1360.

⁵ Senaste lydelse 1983:1035.

9 §⁶

Enskild person får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast om han har behov av vapnet och det skäligen kan antagas att han ej kommer att missbruka det. I fråga om skjutvapen som huvudsakligen har prydnadsvärde får tillstånd dock meddelas även för den som vill inneha vapnet för annat ändamål än skjutning. Detsamma gäller i fråga om vapen som har särskilt affektionsvärde för den sökande.

Tillstånd att inneha pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl.

Tillstånd att inneha pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl. *Detta gäller dock inte start- eller signalvapen.*

22 §⁷

Den som är berättigad att inneha skjutvapen får tillfälligt låna ut vapnet till annan under följande villkor, nämligen

1. Utlåning får ske endast för kortare tid, högst två veckor.
2. Vapnet får lånas ut endast för samma ändamål som innehavarens tillstånd avser.
3. Låntagaren skall ha fyllt aderton år. Vapen får dock utlånas till den som är under aderton år, om
 - a) vapnet skall användas vid övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §,

b) vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt och det är fråga om annat vapen än enhandsvapen eller helautomatiskt vapen samt låntagaren har fyllt femton år, *eller*

c) utlåningen avser sådant luft- eller fjädervapen som avses i 5 § andra stycket och vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt.

4. Utlåning av pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får ske endast för användning i upplåtarens närvaro eller för övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §, om inte låntagaren själv är berättigad att inneha ett vapen av samma typ.

b) vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt och det är fråga om annat vapen än enhandsvapen eller helautomatiskt vapen samt låntagaren har fyllt femton år,

c) utlåningen avser sådant luft- eller fjädervapen som avses i 5 § andra stycket och vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt. *eller*

d) *utlåningen avser startvapen för användning vid idrottstävling eller idrottsträning.*

4. Utlåning av pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får ske endast för användning i upplåtarens närvaro eller för övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §, om inte låntagaren själv är berättigad att inneha ett vapen av samma typ. *Detta gäller inte i fråga om start- eller signalvapen.*

⁶ Senaste lydelse 1981:1360.

⁷ Senaste lydelse 1986:909.

5. Om det för att en enskild skall få tillstånd att inneha ett visst slag av skjutvapen enligt särskilda föreskrifter krävs att han skall ha avlagt skytteprov eller genomgått viss utbildning eller på annat sätt visat att han är lämplig att inneha vapnet, får ett sådant vapen lånas ut endast till den som uppfyller samma krav. Vad nu sagts gäller dock ej när vapnet skall användas enbart för provskjutning, övning eller tävling på skjutbana. Det gäller inte heller när vapnet används vid jakt under förutsättning att det innehas under upplätarens omedelbara kontroll.

6. Vapenhandlare får till spekulant, som fyllt aderton år, för provskjutning på skjutbana utlåna vapen under de förutsättningar som anges i 4. Vapenhandlare får därvid anlita annan person som godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Den som med stöd av denna paragraf lånar ut skjutvapen till någon som har sitt hemvist i en stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 28 juni 1978 om kontroll av enskilda personers införskaffande och innehav av skjutvapen (den europeiska vapenkonventionen), skall omedelbart anmäla det till polismyndigheten, om inte vapnet skall innehas och användas av låntagaren endast inom Sverige. Regeringen kan föreskriva undantag från anmälningsskyldigheten för vissa typer av vapen.

26 §*

Den som innehar skjutvapen eller ammunition är skyldig att ta vård om egendomen på ett sådant sätt att det inte är fara för att någon obehörig kommer åt den.

Skjutvapen eller en för vapnets funktion vital del samt ammunition skall förvaras under lås. Ammunitionen skall förvaras i ett annat utrymme än vapnet eller vapendelen, om inte förvaringen sker i ett säkerhetsskåp eller på något annat lika betryggande sätt.

Skjutvapen eller en för vapnets funktion vital del samt ammunition skall förvaras under lås. Ammunitionen skall förvaras i ett annat utrymme än vapnet eller vapendelen, om inte förvaringen sker i ett säkerhetsskåp eller på något annat lika betryggande sätt. *Vad som har sagts nu gäller inte i fråga om start- eller signalvapen och ammunition avsedd för sådant vapen.*

Om innehavaren av skjutvapen eller ammunition är förhindrad att ta vård om egendomen, får han överlämna vapnet eller ammunitionen till annan för förvaring under högst ett år, sedan detta anmälts skriftligt hos polismyndigheten. Förvaring får dock ej ske hos en person som är under aderton år eller som kan antas komma att missbruka vapnet eller ammunitionen.

Den hos vilken vapnet förvaras enligt tredje stycket får inte använda vapnet, om han inte har tillstånd att inneha det enligt 8 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Innehar någon vid lagens ikraftträdande start- eller signalvapen som enligt äldre bestämmelser fick innehas utan tillstånd, får han inneha det utan tillstånd även i fortsättningen.

3. En ansökan om tillstånd att bedriva handel med start- eller signalvapen får prövas före den 1 januari 1988. Den som vid lagens ikraftträdande

* Senaste lydelse 1981:1360.

bedriver sådan handel får utan särskilt tillstånd fortsätta till utgången av juni 1988 att försälja start- eller signalvapen som han innehade vid ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1987

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Peterson, S. Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Wickbom

Lagrådsremiss om ändring i vapenlagen (1973:1176)

1 Inledning

Riksdagen behandlade hösten 1978 med anledning av en motion vissa frågor med anknytning till regleringen i vapenlagen (1973:1176). Justitieutskottet konstaterade i sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1978/79:1, rskr. 5) att utvecklingen efter vapenlagens tillkomst år 1973 i fråga om ökad försäljning av startvapen och ollonpistoler samt förekomsten av vapenrepliker som är lätt förväxlingsbara med riktiga vapen var oroande. Detsamma gällde beträffande användningen av dessa vapen i brottslig verksamhet. Det fanns enligt utskottets mening därför skäl att överväga lagstiftning för att reglera hanteringen av startvapen och vapenrepliker. En sådan lagstiftning borde föregås av en inventering av marknaden på området.

Regeringen uppdrog i april 1981 åt rikspolisstyrelsen att, i samråd med statens kriminaltekniska laboratorium, verkställa den av riksdagen begärda marknadsinventeringen och att lägga fram de förslag som kunde föranledas av denna.

Rikspolisstyrelsen har genom en skrivelse i juli 1985 redovisat uppdraget. I skrivelsen föreslås bl. a. vissa ändringar i vapenlagen. Till skrivelsen är fogad en promemoria med en utredning som gjorts inom kriminaltekniska laboratoriet.

Skrivelsen jämte promemorian har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser m. fl. som avgett yttrande bör fogas som *bilaga 1* till protokollet i detta ärende. En sammanställning av yttrandena har upprättats i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 1930–85).

Det är min avsikt att nu ta upp de frågor om en förbättrad kontroll över startvapen och andra vapenliknande föremål som sålunda utretts av rikspolisstyrelsen och kriminaltekniska laboratoriet. Jag kommer att här föreslå vissa ändringar i vapenlagen. Jag vill erinra om att jag vid min anmälan av regeringens skrivelse hösten 1986 om åtgärder mot vålds- och egendomsbrott (skr. 1986/87:21 s. 17 ff) förutskickade att de angivna frågorna

skulle tas upp till behandling och samtidigt aviserade en samlad översyn av vapenlagstiftningen. Jag kommer inom kort att föreslå att en särskild utredare tillkallas för sistnämnda ändamål.

Beträffande utformningen av den reglering som jag här föreslår har jag särskilt samrått med rikspolisstyrelsen och kriminaltekniska laboratoriet.

2 Startvapen

Mitt förslag: Startvapen avsedda för laddning med patroner underkastas vapenlagens bestämmelser. Såväl införsel av som handel med och innehav av startvapen kommer därigenom att kräva tillstånd av polismyndigheten. Enligt en särskild övergångsbestämmelse skall tillstånd dock tills vidare inte krävas för den som redan innehar ett startvapen när de nya reglerna träder i kraft.

Rikspolisstyrelsens förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med mitt förslag. Styrelsen föreslår sålunda att undantaget i vapenlagen för startvapen upphävs och att förvärv, införsel och handel med "föremål som utan svårighet kan ändras till skjutvapen" skall kräva tillstånd. Däremot skall enligt styrelsens förslag tillstånd inte krävas för innehav av sådana föremål. — Enligt ett alternativt förslag i kriminaltekniska laboratoriets promemoria skall tillstånd krävas även för innehav.

Remissinstanserna: Praktiskt taget alla remissinstanser ansluter sig till uppfattningen att åtgärder bör vidtas för att begränsa tillgången till startvapen och andra föremål som utan svårighet kan ändras om till skjutvapen. Meningarna går emellertid isär när det gäller frågan hur regleringen här skall utformas. Rikspolisstyrelsens förslag stöds av flera instanser, bl. a. kammarrätten i Jönköping och några åklagarmyndigheter. Det alternativa förslaget får stöd av ungefär lika många remissinstanser, bl. a. justitiekanslern och riksåklagaren. Flera remissinstanser framhåller att regleringen bör utformas så att gränsdragningsproblem kan undvikas och att det kan finnas behov av någon form av förteckning över de föremål som omfattas av de nya reglerna. Några instanser, bl. a. Göta hovrätt, anser sig inte kunna förorda något av de presenterade alternativen. Ytterligare ett antal instanser föreslår andra lösningar.

Skälen för mitt förslag: Med startvapen brukar man mena vapen avsedda för att avlossa lösa skott (ofta kallade ollonskott). Vapen av denna typ användes tidigare främst som skrämskottsvapen men har numera sin huvudsakliga användning vid idrottstävlingar av olika slag. Som regel har vapen av denna typ en massiv pipa eller i varje fall ett spärrat lopp.

Av 2 § 4 vapenlagen framgår att lagen för närvarande inte gäller i fråga om startvapen, om vapnet inte har ändrats i syfte att en projektil skall kunna skjutas ut ur det på ett sådant sätt som anges i 1 § första stycket 1, dvs. med hjälp av krutladdning eller vissa andra utskjutningsmedel.

Undantaget för startvapen från regelsystemet i vapenlagen överensstäm-

mer med vad som tidigare gällde enligt vapenförordningen (1949:340). Frågan om ändring av bestämmelserna för start- och ollonpistoler diskuterades under förarbetena till vapenlagen (Ds Ju 1968:13, prop. 1973:166, JuU 1973:38). I den departementspromemoria som låg till grund för lagstiftningen konstaterades att startvapen och ollonpistoler föll under bestämmelserna i vapenförordningen, om vapnen ändrades så att kulor, hagel eller andra projektiler kunde skjutas ut från dem. I promemorian uttalades att flera betänkligheter kunde anföras mot en utvidgning av vapenförordningens tillämpningsområde i förevarande avseende. Bl. a. uttalades att en sådan ordning skulle medföra avsevärda tillämpningsproblem i praktiken. Departementschefen anslöt sig till den uppfattning som kommit till uttryck i promemorian (prop. 1973:166 s. 99).

Den marknadsinventering som kommit till stånd genom rikspolisstyrelsens utredning visar att begreppet startvapen inte är entydigt. Enligt den praxis som tillämpas vid kriminaltekniska laboratoriet får ett vapen betecknas som startvapen bara när det inte är möjligt att skjuta ut projektiler eller tårgas genom vapenloppet. Endast vapen där pipans lopp är helt spärrat anses utgöra startvapen och därmed falla utanför vapenlagen. Det förekommer startvapen i form av såväl revolverar som pistoler. Som ammunition används i regel lösa patroner av typen ollonskott. Av laboratoriets utredning framgår att startrevolverar är de vapen som är lättast att ändra (borra upp) så att skjutning med skarp ammunition kan ske.

I utredningen beräknas att det årligen säljs flera tusen startvapen, i huvudsak genom postorderföretag. Det är enligt utredningen uppenbart att endast en mindre del av dessa vapen inköps för att användas för startändamål.

Den företagna marknadsinventeringen ger enligt min mening klart vid handen att det nu finns skäl att införa en ordning som medger en kontroll över hanteringen av startvapen. För mig är det av avgörande betydelse att startvapen ofta med förhållandevis enkla medel kan ändras till fungerande skjutvapen. Till utseendet utgör de ofta imitationer av kända pistol- och revolverfabrikat. Jag vill framhålla att vapen av det här slaget inte sällan används i brottsliga sammanhang.

Som jag ser det kan det i ett längre perspektiv inte godtas att det är så lätt att få tag på dessa vapen. Det är också uppenbart att startvapen i många fall införskaffas för andra ändamål än för att användas inom idrotten eller i något annat sådant sammanhang där dessa anordningar kan sägas ha en legitim funktion. Till den okontrollerade spridningen bidrar naturligtvis att handeln med startvapen i stor utsträckning sker genom postorderföretag.

Tanken att begränsa tillgången till startvapen har också fått ett starkt stöd under remissbehandlingen.

Enligt min mening bör man åstadkomma denna begränsning genom att startvapen jämställs med skjutvapen i vapenlagen. Eftersom terminologin på området kan vara något oklar, bör uttryckligen anges att vad som åsyftas är sådana vapen som är avsedda för laddning med patroner. Med patroner för startvapen avses exempelvis ollonskott men däremot inte s. k. knallhattar och liknande som uppenbarligen hör till leksaksmarknaden. Det av rikspolisstyrelsen föreslagna uttrycket "föremål som utan svårighe-

ter kan ändras till skjutvapen" – som är avsett att omfatta också andra föremål än startvapen – är enligt min mening inte tillräckligt tydligt.

En följd av den ordning som jag nu har förordat blir till en början att införsel av samt handel med startvapen inte får ske utan tillstånd enligt vapenlagen. Detta är enligt min mening en riktig och naturlig ordning.

Enligt vapenlagen fordras tillstånd också för innehav av skjutvapen. Det finns starka skäl som talar för att detta bör gälla även i fråga om startvapen. Att generellt övergå till en sådan ordning skulle dock i enlighet med vad rikspolisstyrelsen har angett medföra administrativa svårigheter och en risk för massförseelser. Till detta kommer att en nyordning av angivet slag i någon mån skulle få en konfiskatorisk prägel.

Jag förordar därför en lösning som innebär att den som innehar ett startvapen vid ikraftträdandet tills vidare skall vara befriad från tillståndsplikten. Jag är medveten om att en sådan ordning kan ge upphov till bevissvårigheter i fall då startvapen i olika sammanhang anträffas exempelvis av polisen men anser mig inte nu ha underlag för att föreslå någon annan lösning. Min avsikt är att i direktiven till den översyn av vapenlagen som jag senare ämnar anmäla särskilt beröra den aktuella övergångsfrågan. En möjlighet kan vara att i stället för tillståndsplikt såvitt gäller de vapen som redan innehas vid ikraftträdandet föreskriva generella begränsningar i rätten att bära och använda vapen av aktuellt slag, en ordning som för närvarande övervägs i Danmark (Afsluttende beretning om ændringer i våbenlovgivningen, betænkning nr 1082).

Däremot bör ett krav på tillstånd för innehav uppställas i fråga om vapen som anskaffas efter den nya regleringens ikraftträdande.

Mitt förslag till ändring i vapenlagen i fråga om startvapen kommer till uttryck genom att undantaget i 2 § 4 för dessa vapen upphävs och att det i 1 § andra stycket införs en ny punkt – d – vari föreskrivs att vad som sägs om skjutvapen även gäller start- eller skrämskottsvapen (startvapen) avsedda för patroner. Till vissa ytterligare frågor återkommer jag i avsnitt 6.

3 Signalvapen

Mitt förslag: Även signalvapen där någon form av patron används för att skjuta ut signal- eller lysskott förs in under vapenlagens regelsystem. Liksom beträffande startvapen skall emellertid tillståndskrav för innehav gälla bara i fråga om sådana signalvapen som anskaffas efter den nya regleringens ikraftträdande. Vidare skall s. k. salutkanoner liksom nu undantas från regelsystemet för skjutvapen.

Rikspolisstyrelsens förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Bland de instanser som behandlar frågan är det endast Svenska seglarförbundet som avstyrker rikspolisstyrelsens förslag.

Skälen för mitt förslag: Av 2 § vapenlagen följer att lagen för närvarande

inte gäller bl. a. skjutapparater för signalgivning, s. k. signalvapen, även om dessa i och för sig uppfyller kriterierna för skjutvapen enligt 1 §.

Apparater av detta slag har sedan 1930-talet uttryckligen undantagits från regleringen för skjutvapen (jfr prop. 1934:181 s. 19 f). Det är främst inom det militära området och inom sjöräddningen som signalvapen har använts. Numera förekommer emellertid sådana anordningar även i andra sammanhang.

Begreppet signalvapen har – för övrigt i likhet med startvapen – ingen klar avgränsning. Till signalvapen räknas idag en mängd olika anordningar med vilka man kan skjuta ut projektiler för signalgivning. En typ utgörs av de signalpistoler som i Sverige används huvudsakligen för militärt bruk och som kan avlossa signal- och lysprojektiler. En annan typ utgörs av pistol- eller revolverliknande anordningar som i de flesta fall har samma utförande som startvapen och som är avsedda för signalskott. Ofta är det fråga om kombinationsvapen som används även för andra ändamål än signalgivning. I den mån dessa signalvapen kan användas för att avlossa tårgaspatroner anses de emellertid falla under vapenlagen.

Till signalvapen räknas också en typ av pennliknande anordning för signalskott, s. k. signalgivare eller signalstift. Dessa anordningar saknar som regel patronläge och de signalskott som hör till sådana vapen har vanligen ett ollonskott fast monterat baktill i en hylsa för signal- och lyssats. Enligt kriminaltekniska laboratoriets utredning är det framför allt denna typ av signalvapen som missbrukas genom att omändras till skjutvapen, vilket brukar ske genom att en räfllad eller oräfllad pipa monteras på vapnet.

Till gruppen signalvapen hör också s. k. salutkanoner. Dessa utgör i allmänhet imitationer av gamla kanoner och används som prydnadsföremål eller för signalgivning vid t. ex. segeltävlingar.

Begreppet signalvapen innefattar sålunda en heterogen samling av apparater som kan användas för att skjuta ut projektiler för signalgivning i olika sammanhang. Det står enligt min mening klart att möjligheten att missbruka dessa anordningar är stor. Som redan har berörts förekommer det att apparater manipuleras så att skarpa skott kan avlossas. Signalvapen kan naturligtvis också när de används för sitt egentliga ändamål vara farliga med hänsyn till risken för att någon träffas av en utskjuten signal- eller lysprojektil. En sådan projektil kan orsaka allvarlig kroppsskada och även få direkt dödande verkan vid träff i vital kroppsdel hos en människa.

Mot denna bakgrund anser jag att det nuvarande undantaget från vapenlagens tillämpningsområde för skjutapparater för signalgivning bör avskaffas. Som jag ser det är det välmotiverat att regelsystemet i vapenlagen blir tillämpligt på anordningar av det här slaget. Härmed avser jag då även de vapen av den förut berörda pennliknande typen som saknar patronläge. Jag vill tillägga att behovet av signalanordningar i t. ex. sjö- eller fjällräddningssammanhang numera i stor utsträckning kan tillgodoses genom olika slags pyrotekniska produkter. Vidare gäller att tillstånd att inneha signalvapen givetvis bör kunna beviljas för seriös användning. Förslaget bör därför inte medföra några större olägenheter för allmänheten.

När det gäller salutkanoner finns det emellertid enligt min mening knap-

past anledning att räkna med någon risk för missbruk t. ex. så att de skulle kunna komma till användning vid våldsbrott. Några fall av det slaget har mig veterligt inte förekommit. Några allvarliga olyckshändelser vid handhavandet av dessa skjutapparater har såvitt är känt inte heller inträffat. Jag anser därför i likhet med rikspolisstyrelsen att salutkanoner också i fortsättningen bör undantas från regleringen för skjutvapen.

Liksom beträffande startvapen anser jag att kravet på tillståndsplikt vid innehav av signalvapen inte bör gälla för den som redan innehar ett signalvapen då den nya regleringen träder i kraft. Jag får här hänvisa till vad jag anförde i fråga om startvapen (avsnitt 2).

Mitt förslag kommer till uttryck i 2 § 3 vapenlagen så att undantaget från vapenlagens tillämpningsområde för "skjutapparat för signalgivning" tas bort. Som angetts bör emellertid ett undantag för salutkanoner behållas. För tydlighetens skull bör i 1 § uttryckligen anges att signalvapen avsedda för patroner omfattas av lagens bestämmelser om skjutvapen.

4 Efterbildningar av skjutvapen (s. k. vapenattrapper och vapenrepliker)

Min bedömning: Några särskilda begränsningar bör inte införas i fråga om föremål som utgör efterbildningar av skjutvapen (s. k. vapenattrapper och vapenrepliker).

Rikspolisstyrelsens förslag: Handel med vapenrepliker och vapenattrapper skall kräva tillstånd. Försäljning av ett sådant föremål skall få ske endast till en person som har behov av det.

Remissinstanserna: Flertalet instanser ställer sig avvisande till förslaget att reglera handeln med de aktuella föremålen. Från flera håll pekas på svårigheterna att avgränsa vilka föremål som skall omfattas av en sådan reglering.

Skälen för mitt förslag: Efterbildningar av skjutvapen förekommer i viss utsträckning och i varierande utformning. S. k. vapenattrapper utgör efterbildningar som inte är – och i princip inte heller kan göras om till – brukbara skjutvapen. Föremålen, som tillverkas utomlands, kan ha en funktion som samlarobjekt eller som t. ex. teaterrekvisita. De kan emellertid utgöra så trogna förebilder av verkliga skjutvapen att det inte är möjligt ens för personer med kännedom om skjutvapen att på avstånd skilja en attrapp från originalet. Föremål av detta slag kan därför användas som hotmedel vid rån eller andra brott.

Med begreppet vapenreplik brukar avses föremål som är trogna kopior av skjutvapen, i allmänhet av äldre typ. Vissa typer av vapenrepliker utgör fungerande skjutvapen medan andra med större eller mindre svårigheter kan göras brukbara som skjutvapen. Vapenrepliker som utgör fungerande skjutvapen faller naturligtvis in under vapenlagen. Detta är fallet med exempelvis nytillverkade kopior av mynningsladdare med varierande tänd-

ningsmekanismer. Beträffande andra typer av vapenrepliker kan det emellertid vara oklart huruvida föremålen faller utanför regleringen i vapenlagen eller om de enligt 1 § andra stycket a skall anses utgöra obrukbara vapen som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen och alltså jämföras med skjutvapen i lagen. Även vapenrepliker kan naturligtvis, trots att de inte utgör skjutvapen eller gjorts brukbara som sådana, komma till användning som hotmedel i brottsliga sammanhang.

Som har uttalats i rikspolisstyrelsens utredning finns det bara ett mycket begränsat legitimt behov av föremål som utgör sådana efterbildningar av skjutvapen som här avses. Med hänsyn till att det finns en viss risk för att föremål av detta slag används som hjälpmedel vid brott skulle det därför kunna övervägas att, i linje med styrelsens förslag, för dessa föremål införa någon form av reglering i syfte att åtminstone komma till rätta med bl. a. den okontrollerade postorderförsäljning som här förekommer.

Enligt min mening är emellertid en sådan begränsning förenad med svåra gränsdragningsproblem som det inte för närvarande finns underlag för att lösa. Som har påpekats under remissbehandlingen finns det nämligen ingen klar skillnad mellan föremål av detta slag och rena leksaker. I själva verket torde flertalet typer av vapenliknande föremål få anses höra till leksaksmarknaden. Och även sådana föremål som utgör leksaker kan naturligtvis komma till användning som hotmedel vid brott.

När det gäller vapenrepliker som utgör fungerande skjutvapen utgör saken inget problem, eftersom dessa som nyss har sagts är underkastade regelsystemet i vapenlagen. Av det anförda framgår emellertid också att det vid tillämpningen av vapenlagen uppstått oklarhet huruvida 1 § andra stycket a vapenlagen är tillämplig på vapenrepliker som inte i sig är brukbara som skjutvapen men som mycket lätt kan ändras så att de fungerar som sådana vapen. För att en sådan vapenreplik skall kunna brukas som skjutvapen kan det vara tillräckligt att t. ex. borra upp ett hål i eller att avlägsna en plugg i pipan. Enligt min mening faller det sig naturligt att anse att det i dessa fall är fråga om obrukbara vapen enligt den nämnda bestämmelsen. Jag har sålunda uppfattningen att denna föreskrift bör kunna vara tillämplig i åtskilliga av de fall där det är möjligt att på ett enkelt sätt göra om en vapenreplik till ett fungerande skjutvapen.

I likhet med flertalet remissinstanser har jag därför kommit fram till att någon ytterligare begränsning av hanteringen av efterbildningar av skjutvapen – vare sig genom regelsystemet i vapenlagen eller genom t. ex. näringsrättslig lagstiftning – inte bör införas i detta sammanhang. Min avsikt är emellertid att även denna fråga skall tas upp till närmare granskning inom ramen för den översyn av vapenlagen som jag tidigare har förutskickat. Jag vill också tillägga att, i den mån det skulle visa sig att någon viss typ av de vapenrepliker som förekommer är särskilt ägnad att användas vid brott, en speciell reglering kan åstadkommas med stöd av det bemyndigande som jag förordar i det följande (avsnitt 5).

5 Bemyndigande för regeringen att föreskriva att vapenlagens bestämmelser skall tillämpas i fråga om vissa farliga föremål

Prop. 1986/87:154

Mitt förslag: I fråga om föremål som är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet bemyndigas regeringen att föreskriva att regleringen i vapenlagen helt eller delvis skall vara tillämplig.

Rikspolisstyrelsen har inte berört frågan.

Skälen för mitt förslag: Vapenlagen innehåller ett väl fungerande regelsystem för kontrollen av skjutvapen. På näraliggande områden pågår emellertid en ständig utveckling. Nya typer av farliga föremål introduceras från tid till annan och blir föremål för marknadsföring och försäljning. Risk finns att föremål av detta slag kommer till användning som hjälpmedel vid bl. a. brott mot liv eller hälsa. Frågor om vapenlagens tillämpningsområde aktualiseras därför ofta.

Som framgår av regeringens skrivelse hösten 1986 om åtgärder mot vålds- och egendomsbrott (skr. 1986/87:21 s.18) har erfarenheten visat att det snabbt kan uppkomma ett behov av att göra innehav av nya typer av vapenliknande föremål tillståndspliktiga eller att i vart fall reglera handeln och införseln. Jag erinrar om att vapenlagen sedan den 1 januari 1987 skall tillämpas på s.k. elektriska impulsgevär eller el-pistoler (prop. 1985/86:176, JuU 1986/87:1, rskr. 17, SFS 1986:909). Syftet med ändringen var att få kontroll över spridningen av dessa föremål. Lagändringen skedde just mot bakgrund av att det framkommit ett behov av att snabbt vidta åtgärder i saken (se prop. 1985/86:176 s. 5 f).

Enligt min mening är emellertid vissa nackdelar förknippade med att möjligheten att kunna tillämpa vapenlagens regelsystem på nya vapenliknande föremål är beroende av att det sker en ändring i lagen. Erfarenheten har, som jag nyss antydde, visat att den fördröjning som lagstiftningsförfarandet medför kan leda till olägenheter. Jag vill påpeka att det på många håll torde ha väckt förvåning att de tidigare nämnda el-pistolerna kunde fritt marknadsföras och säljas under den tid som behövdes för att genomföra lagändringen.

Från dessa synpunkter skulle det vara en fördel om regeringen vid behov kunde fatta de normgivningsbeslut som erfordras. Detta synes erbjuda fördelar även med tanke på att fråga kan uppkomma om att införa kontrollsystem för mycket specifika anordningar som det från lagtekniska synpunkter lämpar sig mindre väl att ange i en allmänt hållen lag av vapenlagens typ. Tänkbart är också att vetskapen om att det går snabbt att genomföra sådana ändringar kan ha en återhållande effekt på den som vill importera och saluföra farliga föremål.

Enligt 8 kap. 7 § första stycket 1 regeringsformen har riksdagen möjlighet att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter som avser skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa. Mot bakgrund av det tidigare sagda

anser jag att regeringen bör ges bemyndigande att föreskriva att regleringen i vapenlagen helt eller delvis skall vara tillämplig beträffande föremål som är särskilt ägnade att komma till användning vid brott mot liv, hälsa eller personlig säkerhet. Jag föreslår alltså att en bestämmelse som innehåller ett sådant bemyndigande tas in i vapenlagen. Bestämmelsen bör lämpligen fogas till 1 § som ett nytt sista stycke.

Om riksdagen bifaller förslaget avser jag att i regeringen anmäla frågan om en förordning med stöd av bemyndigandet. I linje med vad jag uttalade i saken i ett frågesvar i riksdagen våren 1986 (prot. 1985/86:155 § 39) är det min avsikt att överväga om handbojor eller s. k. handfängsel genom den tänkta förordningen bör underkastas regelsystemet i vapenlagen. Föremål av detta slag har nämligen visat sig kunna komma till användning vid brott, och det legitima användningsområdet för dessa får anses vara ytterst begränsat. S. k. chocklampor är en annan typ av föremål som kan tänkas bli aktuella i sammanhanget. Innan jag anmäler dessa frågor på nytt avser jag emellertid att införskaffa ytterligare beslutsunderlag.

I den tidigare nämnda skrivelsen av regeringen (skr. 1986/87:21 s. 18) har jag påpekat att vissa farliga föremål — exempelvis s. k. gatustridsvapen — kan behöva totalförbjudas. Denna fråga återkommer jag till i anslutning till att jag anmäler frågan om en översyn av reglerna i vapenlagen.

6 Övriga frågor

6.1 Tillståndsfrågor m. m.

Det merarbete som uppkommer för polismyndigheterna genom att start- och signalvapen förs in under vapenlagens regelsystem bedöms i kriminaltekniska laboratoriets utredning bli marginellt. Jag delar denna bedömning och anser att den ytterligare arbetsbelastningen bör kunna hanteras inom ramen för befintliga resurser.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att polismyndigheternas prövning givetvis inte bör vara mera omfattande än sakens beskaffenhet kräver. Vad till en början gäller *startvapen* bör det vara tillräckligt att sökanden vid registerslagning m. m. inte visar sig olämplig att inneha vapen och att han lämnar uppgift om ett legitimt ändamål med innehavet vars riktighet det saknas anledning att betvivla. Godtagbara ändamål kan i första hand vara användning i samband med idrottstävlingar och idrottsträning, men också användning av ett sådant vapen inom lantbruket som skrämskottsvapen gentemot skadevållande vilt samt vid hundträning bör kunna godtas. Där emot synes inte annat än möjligen i mycket speciella fall tillstånd böra ges ifall det tillämnade ändamålet uppges vara personligt skydd.

Vid tillståndsprövningen bör givetvis även startvapnets beskaffenhet beaktas. De startvapen som är vanligast i kriminella sammanhang — det gäller här främst vissa startrevolvrar som är synnerligen enkla att omändra för skjutning med skarp ammunition — synes över huvud taget inte böra ifrågakomma för tillstånd.

Tillstånd att inneha *signalvapen* bör enligt min mening på motsvarande

sätt beviljas den som kan anses lämplig som vapeninnehavare och som påvisar ett legitimt skäl för behov av att kunna avge nödsignal exempelvis vid segling.

Enligt vapenlagen (37 §) är det förbjudet att överlåta vapen till den som inte är berättigad att inneha det. Det här föreslagna regelsystemet får därmed den konsekvensen att postorderförsäljning av start- och signalvapen i praktiken inte längre kan förekomma.

Jag vill slutligen peka på att start- och signalvapen inte brukar vara försedda med tillverkningsnummer och att tillstånden därför inte kan individualiseras på samma sätt som gäller för ordinära skjutvapen. Detta får beaktas vid de följdändringar som bör göras i vapenkungörelsen (1974:123).

6.2 Undantag från tillståndskravet i vissa fall

Det torde framför allt vara olika idrottsföreningar anslutna till förbund inom Sveriges Riksidrottsförbund som har legitimt behov av att inneha i första hand startvapen. Det skulle innebära en onödig byråkrati om dessa föreningar skulle vara underkastade tillståndskrav. Även vissa andra undantag kan eventuellt komma att aktualiseras.

Jag förordar att regeringen genom ett tillägg till 5 § vapenlagen bemyndiga föreskriva undantag från tillståndskravet för start- och signalvapen.

6.3 Expeditionsavgifter

I kriminaltekniska laboratoriets utredning har ifrågasatts om inte expeditionsavgifter vid tillstånd att inneha start- eller signalvapen bör utgå enligt den lägre nivån för bl. a. luftvapen (för närvarande 75 kr) och inte enligt den högre nivån för övriga skjutvapen (för närvarande 350 kr).

Jag biträder efter samråd med chefen för finansdepartementet denna tanke som fått stöd under remissbehandlingen. Om riksdagen antar de föreslagna lagändringarna, finns det således anledning att återkomma till frågan om ändringar i detta avseende i den till kungörelsen (1964:618) om expeditionsavgift m. m. fogade avgiftslistan.

6.4 Vissa följdändringar i vapenlagen

Den föreslagna regleringen påkallar vissa ytterligare justeringar i vapenlagen.

Vad till en början gäller *ammunition* till start- och signalvapen – dvs. lösa patroner – bör sådan enligt min mening inte rimligen omfattas av regleringen i vapenlagen i större utsträckning än vad som gäller för t. ex. hagelpatroner. Detta föranleder en ändring i 4 §, som bör kompletteras med en ny sjunde punkt.

I fråga om *utlåning* bör som jag ser det den 18-årsgräns för låntagaren som gäller som huvudregel enligt 22 § första stycket 3 inte rimligen vara tillämplig på utlåning av startvapen för användning vid idrottstävling eller idrottsträning. Detta bör anges i en ny litt. d) till den angivna punkten.

Bestämmelserna i punkt 4 i samma stycke i den aktuella paragrafen om enhandsvapen är vidare uppenbarligen inte avpassade för start- och signalvapen, utan dessa vapentyper bör undantas från punktens tillämpningsområde genom en särskild bestämmelse.

Slutligen förordar jag att de stränga krav i fråga om säkerheten vid *förvaring* som gäller enligt 26 § mjukas upp något såvitt gäller de här aktuella vapentyperna.

6.5 Påföljdsfrågor

För olaga innehav av skjutvapen tillämpas en sträng praxis som innebär att påföljden oftast bestäms till fängelse. När det gäller innehav av start- eller signalvapen utan tillstånd anser jag att en sådan tillämpning skulle föra alltför långt. Överträdelser av detta slag bör som regel anses som ringa brott och bestraffas med endast böter. Undantag kan givetvis förekomma, t. ex. då innehavaren gjort förberedelser för omändring av vapnet till ett fungerande skjutvapen och omständigheterna tyder på en tillämnad användning av vapnet i kriminellt sammanhang.

7 Ikraftträdande

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1988. Det är angeläget att det inte inför ikraftträdandet sker en ökad försäljning av start- eller signalvapen genom realisationer eller på annat sätt. De företag som handlar med sådana vapen men som avser att upphöra med denna verksamhet eller som får avslag på ansökan om tillstånd bör med tanke på eventuella varulager ges en rimlig avvecklingstid. Vidare bör polisen kunna före den 1 januari 1988 ta emot och pröva ansökningar om tillstånd till handel. Det sagda bör komma till uttryck genom övergångsbestämmelser till lagändringarna.

8 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats ett förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176).

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

9 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslaget.

10 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Förteckning över remissinstanser m. fl. som avgett yttrande över rikspolisstyrelsens skrivelse 1985–07–05 angående startvapen m. m.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av justitiekanslern, riksåklagaren, Göta hovrätt, kammarrätten i Jönköping, brottsförebyggande rådet, generaltullstyrelsen, konsumentverket/KO, länsstyrelserna i Kronobergs och Värmlands län, polismyndigheterna i Malmö och Skellefteå, Föreningen Sveriges länspolischefer, Föreningen Sveriges polischefer, Samlarförbundet Nordstjärnan (vapensektionen), Riksidrottsförbundet och Sveriges köpmannaförbund.

Några remissinstanser har överlämnat yttranden från andra organ. Sålunda har riksåklagaren överlämnat yttranden från åklagarmyndigheten i Malmö åklagardistrikt samt regionåklagarmyndigheterna i Linköping, Karlstad, Stockholm och Umeå, länsstyrelsen i Kronobergs län överlämnat yttranden från polismyndigheterna i Växjö och Älmhult samt länsstyrelsen i Värmlands län överlämnat yttranden från polismyndigheterna i Säffle och Arvika. Riksidrottsförbundet har utan eget ställningstagande redovisat ett från Svenska seglarförbundet inhämtat yttrande.

I ärendet har vidare inkommit skrivelser från polismyndigheten i Ljungby och Svenska fri-idrottsförbundet.

Det remitterade lagförslaget

Förslag till

Lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)

Härigenom föreskrivs att 1, 2, 4, 5, 22 och 26 §§ vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Med skjutvapen förstås i denna lag

1. vapen med vilket kula, hagel, harpun eller annan projektil kan skjutas ut med hjälp av krutladdning, kolsyreladdning, komprimerad luft eller annat liknande utskjutningsmedel,

2. apparat eller anordning som beträffande verkan och ändamål är jämförlig med vapen som avses under 1.

Vad som sägs om skjutvapen gäller även

a. obrukbart vapen, som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen,
b. löst slutstycke, ljuddämpare, eldrör, pipa till skjutvapen eller trumma till revolver *och*

c. annan anordning som möjliggör att till ett skjutvapen användes annan ammunition än vapnet är avsett för.

Bestämmelserna om skjutvapen tillämpas också på apparater eller anordningar som är konstruerade för att med elektrisk ström bedöva en person eller tillfoga honom smärta och som är avsedda att bäras i handen.

d. sådana start- eller skrämskottsvapen (startvapen) och signalvapen som är avsedda för patruller.

Bestämmelserna om skjutvapen tillämpas också på apparater eller anordningar som är konstruerade för att med elektrisk ström bedöva en person eller tillfoga honom smärta och som är avsedda att bäras i handen.

Regeringen får föreskriva att bestämmelserna om skjutvapen i denna lag eller vissa av dem skall tillämpas även i fråga om andra föremål än som sägs i tredje stycket som är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet.

¹ Lagen omtryckt 1981:1360.

² Senaste lydelse 1986:909.

2 §³

Lagen gäller ej

1. skjutvapen som har tillverkats före år 1890, om inte vapnet är avsett för gaståta enhetspatroner.

2. bultpistol, som är avsedd för byggnadsarbete, eller annat arbetsverktyg, som är avsett för industriellt eller därmed jämförligt bruk.

3. skjutapparat för slakt, *signalgivning*, livräddning eller annat därmed jämförligt ändamål och

4. *startvapen*, om inte vapnet har ändrats i syfte att en projektil skall kunna skjutas ut ur vapnet på ett sådant sätt som anges i 1 § första stycket 1.

2. bultpistol, som är avsedd för byggnadsarbete, eller annat arbetsverktyg, som är avsett för industriellt eller därmed jämförligt bruk, *och*

3. skjutapparat för slakt, livräddning eller annat därmed jämförligt ändamål och *salutkanon*.

4 §⁴

Med undantag för bestämmelserna i 26, 32, 33 och 40 §§ gäller lagen ej

1. hagel eller annan massiv kula,

2. projektil, avsedd för luft-, fjäder- eller harpunvapen,

3. hagelpatron eller tändhatt därtill,

4. kolsyrepatron.

5. patronhylsa utan tändhatt, avsedd för handvapen på vilket lagen är tillämplig *och*

6. kulpatroner och tändhattar som är avsedda för gevär, i den mån inte regeringen för viss typ av ammunition har föreskrivit annorlunda.

5. patronhylsa utan tändhatt, avsedd för handvapen på vilket lagen är tillämplig,

6. kulpatroner och tändhattar som är avsedda för gevär, i den mån inte regeringen för viss typ av ammunition har föreskrivit annorlunda, *samt*

7. *ammunition till start- eller signalvapen*.

5 §⁵

Utan tillstånd enligt denna lag får ej någon

1. inneha skjutvapen,

2. förvärva ammunition,

3. införa skjutvapen eller ammunition till riket eller

4. driva handel med skjutvapen.

Om luft- eller fjädervapen, som är avsett för målskjutning, eller harpunvapen har en i förhållande till andra jämförliga skjutvapen begränsad effekt skall första stycket ej tillämpas på vapnet. Enskild person får dock icke utan tillstånd inneha, införa till riket eller driva handel med sådana vapen, om han inte har fyllt aderton år.

Första stycket 1 gäller inte i fråga om verksamhet som omfattas av tillstånd enligt lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigs-

³ Senaste lydelse 1981:1360.

⁴ Senaste lydelse 1981:1360.

⁵ Senaste lydelse 1983:1035.

materiell, m. m. Första stycket 4 gäller inte i fråga om verksamhet som avses i 3 § samma lag.

Regeringen kan föreskriva undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen.

Om undantag i vissa fall från skyldigheten att inhämta tillstånd finns bestämmelser i 13, 16, 21, 22, 25, 25 a, 26 och 45 §§.

Om ytterligare undantag i vissa fall från skyldigheten att inhämta tillstånd finns bestämmelser i 13, 16, 21, 22, 25, 25 a, 26 och 45 §§.

22 §^a

Den som är berättigad att inneha skjutvapen får tillfälligt låna ut vapnet till annan under följande villkor, nämligen

1. Utlåning får ske endast för kortare tid, högst två veckor.

2. Vapnet får lånas ut endast för samma ändamål som innehavarens tillstånd avser.

3. Låntagaren skall ha fyllt aderton år. Vapen får dock utlånas till den som är under aderton år, om

a) vapnet skall användas vid övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §,

b) vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt och det är fråga om annat vapen än enhandsvapen eller helautomatiskt vapen samt låntagaren har fyllt femton år, *eller*

c) utlåningen avser sådant luft- eller fjädervapen som avses i 5 § andra stycket och vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt.

b) vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt och det är fråga om annat vapen än enhandsvapen eller helautomatiskt vapen samt låntagaren har fyllt femton år,

c) utlåningen avser sådant luft- eller fjädervapen som avses i 5 § andra stycket och vapnet skall innehas och användas under upplåtarens uppsikt, *eller*

d) *utlåningen avser startvapen för användning vid idrottstävling eller idrottsträning.*

4. Utlåning av pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får ske endast för användning i upplåtarens närvaro eller för övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §, om inte låntagaren själv är berättigad att inneha ett vapen av samma typ.

4. Utlåning av pistol eller annat enhandsvapen eller kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen får ske endast för användning i upplåtarens närvaro eller för övning eller tävling som äger rum under kontroll av en sådan sammanslutning som avses i 8 §, om inte låntagaren själv är berättigad att inneha ett vapen av samma typ. *Detta gäller inte i fråga om start- eller signalvapen.*

5. Om det för att en enskild skall få tillstånd att inneha ett visst slag av skjutvapen enligt särskilda föreskrifter krävs att han skall ha avlagt skytteprov eller genomgått viss utbildning eller på annat sätt visat att han är lämplig att inneha vapnet, får ett sådant vapen lånas ut endast till den som

^a Senaste lydelse 1986:909.

uppfyller samma krav. Vad nu sagts gäller dock ej när vapnet skall användas enbart för provskjutning, övning eller tävling på skjutbana. Det gäller inte heller när vapnet används vid jakt under förutsättning att det innehas under upplåtarens omedelbara kontroll.

6. Vapenhandlare får till spekulant, som fyllt aderton år, för provskjutning på skjutbana utlåna vapen under de förutsättningar som anges i 4. Vapenhandlare får därvid anlita annan person som godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Den som med stöd av denna paragraf lånar ut skjutvapen till någon som har sitt hemvist i en stat som har tillträtt den europeiska konventionen den 28 juni 1978 om kontroll av enskilda personers införskaffande och innehav av skjutvapen (den europeiska vapenkonventionen), skall omedelbart anmäla det till polismyndigheten, om inte vapnet skall innehas och användas av låntagaren endast inom Sverige. Regeringen kan föreskriva undantag från anmälningsskyldigheten för vissa typer av vapen.

26 §⁷

Den som innehar skjutvapen eller ammunition är skyldig att ta vård om egendomen på ett sådant sätt att det inte är fara för att någon obehörig kommer åt den.

Skjutvapen eller en för vapnets funktion vital del samt ammunition skall förvaras under lås. Ammunitionen skall förvaras i ett annat utrymme än vapnet eller vapendelen, om inte förvaringen sker i ett säkerhetsskåp eller på något annat lika betryggande sätt.

Skjutvapen eller en för vapnets funktion vital del samt ammunition skall förvaras under lås. Ammunitionen skall förvaras i ett annat utrymme än vapnet eller vapendelen, om inte förvaringen sker i ett säkerhetsskåp eller på något annat lika betryggande sätt. *Vad som har sagts nu gäller inte i fråga om start- eller signalvapen.*

Om innehavaren av skjutvapen eller ammunition är förhindrad att ta vård om egendomen, får han överlämna vapnet eller ammunitionen till annan för förvaring under högst ett år, sedan detta anmälts skriftligt hos polismyndigheten. Förvaring får dock ej ske hos en person som är under aderton år eller som kan antas komma att missbruka vapnet eller ammunitionen.

Den hos vilken vapnet förvaras enligt tredje stycket får inte använda vapnet, om han inte har tillstånd att inneha det enligt 8 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Innehar någon vid lagens ikraftträdande start- eller signalvapen som enligt äldre bestämmelser fick innehas utan tillstånd, får han inneha anordningen utan tillstånd även i fortsättningen.

3. En ansökan om tillstånd att bedriva handel med start- eller signalvapen får prövas före den 1 januari 1988. Den som vid lagens ikraftträdande bedriver sådan handel får utan särskilt tillstånd fortsätta till utgången av juni 1988 att försälja start- eller signalvapen som han innehade vid ikraftträdandet.

⁷ Senaste lydelse 1981:1360.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1987-03-27

Närvarande: f. d. justitierådet Hesser, regeringsrådet Voss, justitierådet Broomé.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1987 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Wickbom beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Göran Rosenberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

9 §

I lagrummet – beträffande vilket departementschefen inte har föreslagit någon ändring – anges villkoren för tillstånd att inneha skjutvapen. Andra stycket föreskriver att tillstånd att inneha bl. a. pistol eller annat enhandsvapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Bestämmelsen torde komma att träffa också start- och signalvapen. Av uttalanden i remissprotokollet under 6.1 framgår emellertid att avsikten är att tillstånd att inneha sådana vapen skall kunna meddelas efter en avsevärt mindre restriktiv prövning. Vapnen i fråga bör därför undantas från tillämpningen av andra stycket, lämpligen genom att till detta fogas följande mening: "Detta krav gäller dock inte start- eller signalvapen."

26 §

Paragrafen upptar regler om förvaring av skjutvapen och ammunition. I remissprotokollet har föreslagits undantag från tillämpningen av andra stycket i fråga om start- och signalvapen. Undantaget bör i tydlighetens intresse vidgas till att gälla "ammunition avsedd för sådant vapen". (Jfr 4 §, vars undantagsregler i fråga om ammunition inte omfattar bestämmelserna i 26 §.)

Övergångsbestämmelserna

Ändringarna i vapenlagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1988. De företag som då handlar med start- eller signalvapen skall enligt punkt 3 av övergångsbestämmelserna kunna få en ansökan om tillstånd att bedriva sådan handel prövad före ikraftträdandet. Vidare föreskrivs att den som vid ikraftträdandet bedriver detta slags handel får utan särskilt tillstånd fortsätta till utgången av juni 1988 att försälja start- eller signalvapen som han innehade vid ikraftträdandet. Den sistnämnda övergångsbestämmelsen tar sikte på den som vid ikraftträdandet handlar med start- eller signalvapen men som avser att upphöra med det samt på den som får

avslag på en ansökan om tillstånd. Enligt motiven bör dessa vapenhandlare med tanke på eventuella varulager ges en rimlig avvecklingstid. Ett annat skäl för denna förmånliga behandling anges vara att motverka en ökad försäljning av start- eller signalvapen inför ikraftträdandet.

Det får enligt lagrådets mening anses stötande att en vapenhandlare som inte fått tillstånd att efter ikraftträdandet driva handel med start- eller signalvapen likväl skall få fortsätta verksamheten under ytterligare ett halvt år, särskilt om han inte uppfyller kravet i 18 § vapenlagen att ha gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet. Samma invändning kan göras beträffande de fall då någon inte ansöker om tillstånd därför att han inser att han inte uppfyller tillståndskraven. Man kan också ställa sig tveksam till om det i och för sig vällovliga syftet att motverka en ökad försäljning inför ikraftträdandet verkligen tillgodoses med den ifrågavarande övergångsbestämmelsen. Försäljning under avvecklingstiden skall ske med iakttagande av övriga bestämmelser i vapenlagen, vilket innebär bl. a. att försäljning får ske endast till den som är berättigad att inneha start- eller signalvapen (jfr 6 och 37 §§ vapenlagen). Det kan då förmodas bli frestande för en vapenhandlare, som inte räknar med att få tillstånd, att sälja ut så mycket som möjligt av sitt lager före ikraftträdandet.

Det sagda talar närmast mot en övergångsbestämmelse som ger en vapenhandlare rätt att utan särskilt tillstånd fortsätta sin verksamhet viss tid efter ikraftträdandet. Utan en sådan övergångsbestämmelse skulle emellertid en seriös vapenhandlare kunna få svårigheter att avveckla sitt ineliggande lager av start- och signalvapen, om han av någon anledning vill upphöra med verksamheten efter ikraftträdandet. Lagrådet vill därför inte motsätta sig en sådan övergångsbestämmelse.

Det får dock anses angeläget att möjliggöra en kontroll av att försäljningen av start- och signalvapen under avvecklingstiden sker endast till dem som har fått tillstånd att inneha sådant vapen. En vapenhandlare som utnyttjar möjligheten att utan särskilt tillstånd försälja start- eller signalvapen som han innehade vid ikraftträdandet bör därför vara skyldig att föra anteckningar över försålda vapen i sådan särskild försäljningsbok som avses i 28 § vapenkungörelsen (1974:123). Också övriga föreskrifter om försäljningsbok samt bestämmelserna om tillsyn av polismyndighet bör göras tillämpliga i dessa fall. En reglering med denna innebörd synes kunna utfärdas i administrativ ordning. I övergångsbestämmelserna bör tas in erforderligt bemyndigande för regeringen.

Voss tillägger: I punkt 2 av övergångsbestämmelserna föreslås att den som vid ikraftträdandet innehar start- eller signalvapen som enligt äldre bestämmelser fick innehas utan tillstånd får inneha det utan tillstånd även i fortsättningen. Det kan ifrågasättas om denna bestämmelse tillgodoser syftet med lagändringarna.

I rikspolisstyrelsens utredning beräknas att det årligen säljs flera tusen startvapen och det är enligt utredningen uppenbart att endast en mindre del av dessa vapen inköps för att användas för startändamål. Departementschefen framhåller i lagrådsremissen att startvapen ofta med förhållandevis enkla medel kan ändras till fungerande skjutvapen och att vapen av det här slaget inte sällan används i brottsliga sammanhang. Syftet med lagförsla-

gen är att mot denna bakgrund begränsa tillgången till startvapen genom att införa tillståndsplikt för införsel, handel och innehav av startvapen och vissa signalvapen.

Det har således ansetts nödvändigt att vidta åtgärder i fråga om förekomsten av startvapen och vissa signalvapen redan före den av departementschefen aviserade samlade översynen av vapenlagstiftningen. Detta syfte med lagändringarna torde inte främjas av den föreslagna övergångsbestämmelsen i fråga om den som innehar start- eller signalvapen vid ikraftträdandet. Visserligen sägs i motiven att dessa vapeninnehavare tills vidare bör vara befriade från tillståndsplikt och att övergångsfrågan skall särskilt beröras i direktiven till översynen av vapenlagstiftningen. Under avsevärd tid – i detta sammanhang kanske alltför lång tid – kan det emellertid då komma att finnas ett mycket stort antal okontrollerade innehav av dessa potentiella brottsredskap.

Vid tidigare tillfällen när nya anordningar har förts in under vapenlagstiftningen har övergångsbestämmelser meddelats av innebörd att en sådan anordning får innehas utan tillstånd viss kortare tid efter ikraftträdandet eller tills en dessförinnan gjord ansökan har blivit slutligt prövad (se övergångsbestämmelserna till 1981 och 1986 års ändringar i vapenlagen). Mot att införa en motsvarande ordning i fråga om start- och signalvapen skulle kunna anföras att det här rör sig om ett mycket större antal föremål än vad som var fallet t. ex. när licenstvånget för elektriska impulsgivare och el-pistoler infördes. Om de som nu innehar start- eller signalvapen eller flertalet av dem skulle söka tillstånd, medför det naturligtvis ett ytterligare merarbete för tillståndsmyndigheterna utöver det marginella merarbete som remissförslaget enligt kriminaltekniska laboratoriets bedömning skulle leda till. Med hänsyn till syftet med de nya bestämmelserna och med beaktande av den ganska enkla tillståndsprövning som förutses i motiven bör dock sådana administrativa nackdelar inte tillmätas avgörande betydelse.

Inlösensmöjligheterna enligt 33 och 34 §§ vapenlagen torde inte heller behöva ses som ett hinder mot övergångsbestämmelser av tidigare tillämpat slag. Inlösen kan komma att aktualiseras närmast i sådana fall som avses i 33 § 2 och 3 vapenlagen, dvs. vid dödsboinnehav och familjerättsliga fång, och behöver väl inte befaras få särskilt stor omfattning. Det torde inte finnas anledning att överväga en generell inlösensskyldighet för staten i fråga om start- och signalvapen som någon innehar vid ikraftträdandet och inte vill söka tillstånd för. En inlösensskyldighet av det slaget övervägdes inte i samband med övergångsbestämmelserna till 1981 och 1986 års ändringar i vapenlagen.

På grund av det anförda bör enligt min mening punkt 2 av övergångsbestämmelserna ges följande lydelse: "Innehar någon vid lagens ikraftträdande start- eller signalvapen som enligt äldre bestämmelser fick innehas utan tillstånd men som inte får det enligt de nya bestämmelserna, får han fortfarande inneha vapnet utan tillstånd till utgången av juni 1988, eller, om ansökan om tillstånd har gjorts före den tidpunkten, till dess ansökningen har blivit slutligt prövad."

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 april 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om ändring i vapenlagen (1973:1176)

1 Anmälan av lagrådsyttrande m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde 1987-03-19) över förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Som lagrådet har anfört bör vissa förtydliganden göras i 9 § andra stycket och 26 § andra stycket. Härutöver bör några redaktionella ändringar vidtas i lagförslaget. Bl. a. bör det i 1 § intagna bemyndigandet fogas till det nuvarande sista stycket som en ny andra mening.

Enligt punkt 2 i övergångsbestämmelserna i det remitterade förslaget får den som vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1988 innehar start- eller signalvapen som enligt äldre bestämmelser fick innehas utan tillstånd fortsätta att inneha dessa utan tillstånd även i fortsättningen. En ledamot av lagrådet ifrågasätter om bestämmelsen tillgodoser syftet med lagändringarna och föreslår att även dessa äldre innehav skall omfattas av tillståndskravet.

Syftet med lagändringarna i fråga om hanteringen av start- eller signalvapen är att öka möjligheterna att få kontroll över föremål som kan komma till användning som skjutvapen i samband med brott. Jag vill erinra om att jag i remissprotokollet (avsnitt 2 resp. 3) anförde flera skäl varför den som vid lagändringarnas ikraftträdande innehar ett start- eller signalvapen tills vidare bör vara befriad från tillståndsplikt. Jag påpekade samtidigt att min avsikt är att den aktuella övergångsfrågan skall tas upp vid den allmänna översyn av vapenlagen som jag inom kort kommer att anmäla. Vad som i denna fråga anförts vid lagrådsbehandlingen ger mig inte anledning att ompröva denna ståndpunkt.

När det slutligen gäller punkt 3 i övergångsbestämmelserna har lagrådet förklarat sig inte vilja motsätta sig att den som handlar med start- eller signalvapen ges rätt att utan särskilt tillstånd fortsätta sin verksamhet viss tid efter ikraftträdandet. Enligt lagrådet får det emellertid anses angeläget att möjliggöra en kontroll av att försäljningen av start- eller signalvapen

under avvecklingstiden sker endast till dem som har fått tillstånd att inneha ett sådant föremål. Lagrådet anser därför att det i övergångsbestämmelserna bör tas in ett bemyndigande för regeringen att i administrativ ordning utfärda föreskrifter för dessa fall i enlighet med regleringen i vapenkungörelsen (1974:123) rörande särskild försäljningsbok och tillsyn av polisen.

Jag delar uppfattningen att det är angeläget att kunna kontrollera även den försäljningsverksamhet som här avses. Jag har emellertid för egen del svårt att se att något särskilt bemyndigande behövs för detta ändamål vid sidan av det som redan har meddelats i 49 § vapenlagen. Innebörden av den aktuella punkten i övergångsbestämmelserna är – som också lagrådet har konstaterat – att den försäljning av start- eller signalvapen som får ske under en övergångstid skall vara underkastad bestämmelserna i vapenlagen. Även vapenkungörelsens bestämmelser – däribland de av lagrådet åsyftade reglerna – kommer då att bli tillämpliga utan särskild föreskrift. Frågan om det för de aktuella övergångsfallen är påkallat att förtydliganden görs i vapenkungörelsen kommer jag att överväga i samband med att jag tar ställning till de ändringar i övrigt som bör göras i nämnda kungörelse, om riksdagen antar lagförslaget.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta det av lagrådet granskade lagförslaget med vidtagna ändringar.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

	S.
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag av regeringsprotokoll den 19 mars 1987	7
1 Inledning	7
2 Startvapen	8
3 Signalvapen	10
4 Efterbildningar av skjutvapen (s. k. vapenattrapper och vapenrepliker)	12
5 Bemyndigande för regeringen att föreskriva att vapenlagens bestämmelser skall tillämpas i fråga om vissa farliga föremål	14
6 Övriga frågor	15
6.1 Tillståndsfrågor m. m.	15
6.2 Undantag från tillståndskravet i vissa fall	16
6.3 Expeditionsavgifter	16
6.4 Vissa följdändringar i vapenlagen	16
6.5 Påföljdsfrågor	17
7 Ikraftträdande	17
8 Upprättat lagförslag	17
9 Hemställan	17
10 Beslut	17
<i>Bilaga 1</i> Förteckning över remissinstanser m. fl. som avgett yttrande över rikspolisstyrelsens skrivelse 1985-07-05 angående startvapen m. m.	18
<i>Bilaga 2</i> Det remitterade lagförslaget	19
Utdrag av lagrådets protokoll den 27 mars 1987	23
Utdrag av regeringsprotokoll den 23 april 1987	26